

معارف ایران

انجمن اصطلاحات

در شماره ۶ سال سیم ایران‌شهر نوشته بودیم که بعضی از اصطلاحات در معارف ایران می‌توان بصل آورد که احتیاج بودجه و مصارف ندارد و اگر وزرای معارف ما اشخاص با اطلاع و کارکن باشند میتوانند خیلی از این اصطلاحات را بدون بهانه جوئی از نداشتن بودجه مخصوص بجا بیاورند. یکی از آن اصطلاحات را که عبارت از وضع قواعد تنقیط در املا و رسمی کردن آن بود، نوشتیم و نمونه از قواعد تنقیط را در زبانهای خارجه نیز نشان دادیم.

امروز هم نظر دقت وزارت معارف ایران را بلزوم تأسیس «انجمن اصطلاحات» جلب میکنیم. از آنجا که نفوذ تمدن غرب در ایران روز بروز بیشتر می‌شود و احتیاج ایران باطلاعات علمی

- 10) Evolution de la matière.
- 11) Evolution des forces.
- 12) Les incertitudes de l'heure présente.
- 13) Les Aphorismes du temps présent.
- 14) La révolution française et la psychologie des révolutions.
- 15) Les premières civilisations de l'Orient.
- 16) La civilisation des Arabes.
- 17) Les civilisations de l'Inde.
- 18) Les monuments de l'Inde.
- 19) L'Equitation actuelle et ses principes. Recherches expérimentales.
- 20) Les livres photographiques.
- 21) Enseignements psychologiques de la guerre.
- 22) Les premières conséquences de la guerre.
- 23) La vie des vérités.

و فنی و به اجناس و اتمه خارجی زیادتر میگردد، ناچار این احتیاجات استعمال لغات جدید و اصطلاحات تازه را ضرور می سازد چنانکه می بینیم اولاً در صفحات مطبوعات ایران در حین ترجمه مطالب بسیاری از لغات خارجی بکار میبرند و ثانیاً بسیاری از اجناس تازه وارد از قبیل ماشین آلات و ادوات طبی و اتمه تجارنی و غیره لغاتی چند با خود همراه میآورند و چون در مقابل آنها لغاتی فارسی نداریم بالمجبوریه مردم آنها را با همان اسم معمولی خارجی آنها مینامند و بدین ترتیب زبان فارسی میدان ناخت و ناز لغات بیگانه میگردد!

گرچه دخول و قبول لغات خارجی بیک زبان بخودی خود مضر نیست و بلکه مایه توسعه زبان و ازدیاد ثروت و سرمایه آن است و اگر استعمال کلمات خارجی موافق قواعد فن «زبان شناسی» (فیلولوژی) جریان پیدا کند بهیچ وجه رخنه بر ارکان زبان وارد نمیآورد ولی بدبختی در اینجا است که در موضوع زبان ما اولاً مردمانیکه این کلمات و لغات را وارد میکنند از مبادی قواعد لسانی بی اطلاع هستند و ثانیاً این کلمات و لغات فقط از یک زبان مشخص معین وارد نمی شود بلکه بمناسبت ورود اجناس و اتمه مختلف از نمالک مختلف لغات و کلمات زبانهای مختلف وارد می شود و حتی غالباً اتفاق می افتد که برای یک متاع و جنس که نوعاً یک جور است کلمات مختلف از زبانهای مختلف استعاره و استعمال میکنند چنانکه آنچه را در طهران تراموا میگویند در تبریز گونگا و در جنوب ایران ترام مینامند. بدین قرار در جنوب و شرق ایران اصطلاحات هندی و انگلیسی و در شمال و غرب ایران لغات ترکی و روسی و در شرق جنوب ایران هم اصطلاحات عربی و در مرکز نیز مخلوطی از همه اینها

استعمال می‌شود و این حالت در تمام مطبوعات ایران مشهود است و ما یقین داریم که مثلاً مدرسه صنعتی آلمان که بتازگی در طهران دایر و مشغول تدریس شده چند صد اصطلاحات آلمانی را بشکل اصلی خود قبول و متداول خواهد کرد که آنها برای غیرمحصّلین آن مدرسه يك معما خواهد ماند و همچنین محصلین ایرانی در خارجه از زبانها و رشته‌های تحصیلی خود مقداری لغات را که معادل آنها را در فارسی نمیدانند برای وطن و زبان خودشان سوقات خواهند آورد!

سختی این مسئله فقط منحصر بدین ترتیب و ورود این لغات بیکانه نیست که بدون تذکره مرور وارد حدود زبان ما شده و در تمام قلمرو آن آزادانه سیاحت میکنند و مسکن میگزینند بلکه بیشتر سختی کل در ترجمه لغات و اصطلاحات علمی و فنی است از کتب اروپا. چنانکه می‌بینیم بسیاری از جوانان و ترجمه‌اکنندگان در ترجمه مطالب کتب و جراید اروپا سختی میکشند و غالباً مجبور می‌شوند یا مطلب را ناقص ترجمه کنند و یا لغاتی را بمعانی جدید وضع نمایند و گاهی هم ناچارند برای فهماندن غرض خود از این لغت شرحی مبسوط بنویسند و در این باب نیز چون معلومات و فهم مترجمین متفاوت است برای يك اصطلاح علمی و فنی اروپائی چند لغات مختلف رواج پیدا میکند!

در اغلب ممالک شرقی مانند ترکیه و هندوستان و مصر بدین نکته پی برده و انجمنهایی تأسیس کرده به وضع و قبول لغات و اصطلاحات علمی و فنی کوشیده‌اند و امروزه در ترجمه هیچ يك از کتب علمی و فنی اروپا بیکي از این زبانها مشکلاتی برای مترجم حاصل نیست در صورتیکه برای زبان فارسی بسیار سخت و بلکه تا يك درجه محال است. چنانکه جناب میرزا مهدی

خان کوکب مترجم کتاب فلسفه تعلیم و تربیت از سپنسر که مقاله های فاضلانۀ ایشان در سال سیم مجله مندرج است از حیدرآباد دکن نوشته‌اند که انجمن اصطلاحات برای زبان اردو تمام اصطلاحات و لغات فنی و علمی را وضع کرده و از لغات فارسی نیز بسیار استعاره نموده است ولی برای زبان فارسی چنین لغاتی نیست و در ترجمه کتب اروپائی مشکلات بزرگ پیش می‌آید.

خوب است وزارت معارف هیئتی از فضلا و ادبای طهران و آشنایان بزبانهای خارجه و بخصوص اعضای انجمن ادب را که گاهگاهی اسمی از آن در جراید برده می‌شود ولی هنوز اثراتی از وجود آن ظاهر نشده دعوت کرده انجمنی بنام «انجمن اصطلاحات» تأسیس نماید تا مهمترین و لازمتین لغات لازمه فنی و علمی و فلسفی را از زبانهای اروپائی ترجمه کرده لغات مناسبی برای آنها پیدا و یا وضع کنند و این احتیاج مبرم معارف تا يك درجه رفع شده سهولت برای مترجمین و محصلین و اطراد در جامعه زبان بعمل آید و این اقدام مهمترین خطوه است در راه تأسیس يك معارف صحیح که آینده ایران بسته بوجود آن است (۱).

رتال جامع علوم انسانی، ك. ایران‌شهر

نگاهی با آسمان

۱ - علم نجوم در اروپا

در ازمنه قدیم علم نجوم و علم هیئت یکی بوده و علمای

(۱) از قرار نوشته جراید اخیر طهران، وزارت معارف در صدد تأسیس يك آکادمی است.